

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/edukacja-1/wystawy/13799,Z-Archiwum-X-Departamentu.html>
03.05.2024, 20:44

Z Archiwum X Departamentu

Dnia 1 marca 2006 w Muzeum Niepodległości w Warszawie odbyło się uroczyste otwarcie wystawy „Z Archiwum X Departamentu” poświęconej działalności X Departamentu MBP.

Wystawa prezentuje historię powstania i działalności szczególnej pod wieloma względami jednostki organizacyjnej MBP. Utworzona w październiku 1948 r. (formalnie od lutego 1949 r.) – najpierw jako grupa specjalna, od marca 1950 r. – jako Biuro Specjalne, a od grudnia 1951 r. – jako departament, otrzymała zadanie „oczyszczenia” szeregów Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej z agentów, prowokatorów oraz członków zdefiniowanego niedawno tzw. odchylenia prawicowo-nacjonalistycznego.

Realizując powyższe zadania, funkcjonariusze X Departamentu: Różański, Fejgin, Światło, Piasecki, Michalak, Dusza i inni, dopuścili się szczególnych, nawet jak na „zwyczaje” panujące w MBP, okrucieństw, zarówno w X Pawilonie w więzieniu na Rakowieckiej, jak i we własnym, pozostającym poza jakimikolwiek strukturami, tajnym więzieniu w Miedzeszynie (tzw. willa „Spacer”). Historia X Departamentu, to jednak nie tylko prosta historia katów i ich ofiar. Przez pryzmat spraw, jakimi się X Departament zajmował wystawa pokazuje zarówno „korzenie” zbrodniczej idei, z której on „wyrósł” – procesy moskiewskie lat 30., a następnie pokazowe „spektakle” na Węgrzech, w Czechosłowacji, Rumunii, Bułgarii - jak i

pewne aspekty dziejów formacji komunistycznej w Polsce. Jej agenturalne powiązania w wywiadem sowieckim (poprzez osoby Włodzimierza Lechowicza i Alfreda Jaroszewicza), problem demoralizacji i okrucieństw partyzantów GL-AL (poprzez sprawę Grzegorza Korczyńskiego), a także kwestię zwalczania podziemia niepodległościowego lat wojny (poprzez historię Bogusława Hrynkiwicza). Ukazuje wreszcie instrumentalny stosunek władz partyjnych do zbrodni już popełnionych i właśnie popełnianych, dowolnie sankcjonowanych lub potępianych, w zależności od doraźnych celów politycznych. Wystawę będzie można oglądać w Muzeum Niepodległości do końca czerwca 2006 r. Serdecznie zapraszamy.

[„Katalog wystawy Z Archiwum X Departamentu” \(plik PDF - 6,5MB\)](#)

PLIKI DO POBRANIA

[\(pdf, 6.28 MB\)](#)

